

Силабус
навчальної дисципліни
Психологічна служба
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Дошкільна освіта та практична психологія»

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Галузь знань 01

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Сущинська Тетяна Сергіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-psychology/
Контактний тел.	+380992039751 (Viber, Telegram)
E-mail викладача:	sushchinskaya.tata@gmail.com
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 з понеділка по суботу

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Для денної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	14	16	60	екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: психологічна служба, організація психологічної служби, практичний психолог, документація практичного психолога закладу освіти

Мета та предмет курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними питаннями організації психологічної служби, її завданнями, структурою та функціями; висвітлення специфіки основних видів та напрямків діяльності психологічної служби; аналіз особливостей психологічної служби системи освіти; формування у здобувачів вищої освіти умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності; активізація особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	Загальні	Організаційні вміння та навички. Здатність до самоорганізації та організації дитячої групи для виконання комплексних завдань протягом певного періоду часу.	<p>Знати :</p> <ul style="list-style-type: none"> – вимоги до особистості та професійних характеристик практичного психолога. <p>Вміти :</p> <ul style="list-style-type: none"> – забезпечувати належний рівень психічного здоров'я усіх учасників освітньо-виховного процесу.
2.	Фахові	Організовувати освітньо-виховний процес в дошкільному навчальному закладі, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного розвитку.	<p>Знати :</p> <ul style="list-style-type: none"> – основи організації психологічної служби: завдання, структуру, функції; – особливості основних видів та напрямів діяльності психологічної служби; – специфіку діяльності складових системи психологічної служби. <p>Вміти :</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати отримані знання для планування власної діяльності як працівника психологічної служби; – забезпечувати культуру роботи з основними законодавчими та інструктивними документами організації психологічної служби.

Зміст курсу:

Тема 1. Характеристика професії практичного психолога.

Структура та основні проблеми прикладної психології. Практична психологія. Прикладна психологія. Наукова психологія, їх взаємозв'язок та методологічні основи. Поняття психологічної технології. Побутова психологія, її співвідношення із практичною психологією. Перспективи розвитку прикладної і практичної психології. Національна система соціально-психологічної служби України. Підготовка практичних психологів. Виробничі функції та типові задачі, які вирішує практичний психолог, відповідні їм вміння. Професійні якості та здібності практичного психолога у порівнянні з психологом-дослідником. Критерії професійної придатності практичного психолога. Вимоги до практичного психолога. Обов'язки практичного психолога. Права практичного психолога, форми реалізації та способи

юридичного, соціального і морального захисту цих прав. Особистість практичного психолога. Модель особистості практичного психолога. Вміння спілкуватися з клієнтом - стрижнева спеціальна здібність практикуючого психолога. Моральні норми, що регламентують діяльність практичного психолога в ситуаціях етичного вибору.

Тема 2. Законодавча база психологічної служби системи освіти.

Міжнародні та регіональні документи про права людини. Забезпечення прав людини як умова її самовдосконалення. Міжнародні та регіональні документи про права людини. Основні групи прав людини, що фіксуються документами СОН: елементарні, громадянські, політичні, економічні права. Хартія про права людини. Регіональні міжнародні документи про права людини. Європейська соціальна хартія Європейська конвенція з прав людини . Конвенції Міжнародної організації праці. Документи про права дитини. Декларація про права дитини. Законодавчі акти України про соціально-психологічну службу. Концепції про Національну систему соціально-психологічної служби України. Документи, які регламентують діяльність соціальної служби для молоді. Законодавча база психологічної служби системи освіти. Закон України «Про освіту», «Положення про психологічну службу системи освіти України» - основні законодавчі документи про практичну психологію в освіті.

Тема 3. Керівництво психологічним кабінетом.

Обов'язки завідувача психологічним кабінетом. Права завідувача психологічним кабінетом. Критерії ефективності роботи психологічного кабінету системи освіти. Організація роботи психологічного кабінету. Призначення психологічного кабінету системи освіти. Вимоги до оформлення психологічного кабінету закладу освіти. Матеріально-технічне оснащення психологічного кабінету. Особливості психологічного кабінету закладів дошкільної освіти та закладів загальної середньої освіти.

Тема 4. Кабінет психолога закладів позашкільної освіти, закладів вищої освіти, закладів інтернатного типу.

Основні обов'язки психолога в закладі інтернатного типу. Основні завдання та зміст діяльності психолога в закладах інтернатного типу. Психологічне забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти. Психологічна служба закладів вищої освіти.

Тема 5. Загальна характеристика психодіагностичної практики.

Задачі та види практичної психодіагностики. Принципи проведення діагностики. Практична психодіагностика в різних сферах соціальної практики. Ситуації психодіагностики. Нормативні положення до використання психодіагностичних методик. Вимоги до користувачів. Загальна схема діагностичної роботи практичного психолога. Практична психологія як сфера застосування психологічних тестів. Форми проведення психодіагностики в системі освіти. Види психодіагностики в системі освіти. Структура діагностично-корекційної та діагностично-розвивальної роботи практичного психолога

Тема 6. Організація і проведення психодіагностичного обстеження.

Основні фактори, що впливають на результати психодіагностичного обстеження (змінні). Емоційні й поведінкові бар'єри в ситуації психодіагностичного обстеження. Специфіка організації групового психодіагностичного обстеження. Етапи психодіагностичного процесу. Характеристика психодіагностичного процесу. Емпіричний етап психодіагностичного процесу. Етап переробки і інтерпретації даних. Етап прийняття рішення (постановка діагнозу). Помилки психодіагноста на емпіричному етапі. Помилки на етапі інтерпретації даних. Специфіка формулювання та оформлення психологічного

заключення. Дотримання етичних норм психодіагностики.

Тема 7. Специфіка організації психокорекції як виду психологічної допомоги.

Психологічна корекція та її види. Мета та завдання психокорекційної роботи. Принципи психокорекційної роботи. Психокорекційна ситуація. Етапи психокорекційної роботи, їх засоби та техніки. Діагностичний етап. Створення психолого-педагогічної колекційної програми. Установчий етап. Корекційний етап. Етап входження в повсякденність із збагаченим власним досвідом. Оцінка ефективності психокорекції. Форми та методи психокорекції. Характеристика індивідуальної психокорекції. Специфіка групової психокорекції. Групова дискусія як метод групової роботи. Психокорекційні методи. Види психокорекційних груп. Технологія розробки психокорекційних програм різних видів. Типи психокорекційних програм. Види корекційних програм. Основні вимоги до складання корекційних програм. Основні принципи складання корекційних програм.

Тема 8. Планування та організація консультування в умовах закладу освіти.

Типи батьків в консультації. Особливості взаємодії. Особливості консультативної роботи з дітьми. Опосередкований вплив. Особливості консультативної роботи з батьками. Особливості консультативної роботи з педагогами та адміністрацією Структура психологічного консультування в закладах освіти. Основні етапи психологічного консультування. Техніка психологічного консультування. Характеристика методів та прийомів універсальної техніки психологічного консультування Консультування в початковій школі. Консультування в середній школі. Особливості психологічного консультування всіх учасників навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі. Приводи звертання до психологічної служби. Планування та організація просвітницько-профілактичної роботи практичного психолога. Поняття про просвітницько-профілактичну роботу практичного психолога: її мета, завдання та форми. Особливості просвітницької роботи залежно від галузі практичної психології. Спільне та відмінне просвітницької та профілактичної роботи практичного психолога.

Тема 9. Планування та організація роботи психолога з педагогічним колективом.

Етапи і технології роботи психолога з педагогом. Моделі роботи психолога з педагогами. Психологічна допомога педагогу в організації навчального процесу. Основні форми роботи практичного психолога з педагогічними працівниками. Роль психолога у попередженні та залагодженні педагогічних конфліктів. Взаємодія психолога, адміністрації та педагогів в освітньому закладі. Інноваційні технології роботи психологічної служби в роботі з педагогічними працівниками. Психологічний практикум для педагогів. Семінари-практикуми для директорів ЗДО та ЗОШ. Тренінг для фахівців психологічної служби. Місце психологічної служби в процесі атестації педагогів. Планування та організація робота психолога з батьками. Етапи і технології роботи психолога з батьками. Моделі роботи психолога з батьками.. Основні форми роботи практичного психолога з батьками. Особливості взаємодії психолога з батьками. Інноваційні технології роботи психологічної служби в роботі з батьками. Особливості організації просвітницької діяльності психолога з батьками. Особливості організації психологічного практикуму для батьків, тренінгу для батьків.

Тема 10. Планування та організація психологічного супроводу розвитку дітей дошкільного віку.

Психолого-педагогічний супровід дітей в період адаптації до умов ЗДО. Емоційний портрет новоприбулої дитини. Особливості психологічної адаптації дітей раннього та дошкільного

віку. Психодіагностична робота з новоприбулими дітьми. Профілактична та корекційна робота з дітьми в період адаптації. Вплив персоналу ДНЗ та батьків дитини на перебіг адаптації. Особливості роботи психолога з батьками та педагогічним колективом. Особливості планування ігрових занять з дітьми. Основні принципи проведення занять з новоприбулими дітьми. Психологічний супровід розвитку дітей в ранньому віці. Психологічний супровід кризи трьох років. Психологічний супровід дітей молодшої групи (3-4 року). Порівняння різних систем роботи з розвитку дітей середньої групи. Планування та організація роботи практичного психолога з проблеми готовності дітей до початку навчання в школі. Діагностика інтелектуального компоненту готовності дітей до початку навчання в школі. Діагностика особистісного компоненту готовності дітей до початку навчання в школі. Діагностика соціального компоненту готовності дітей до початку навчання в школі. Особливості оформлення звітної документації за результатами діагностики готовності дітей до початку навчання в школі. Особливості корекційної та розвивальної роботи з майбутніми першокласниками. Комплексний підхід. Порівняння різних систем роботи з формування психологічної готовності дітей до початку навчання в школі.

Тема 11. Організація психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Психологічний супровід обдарованих дітей. Психологічний супровід гіперактивних дітей. Психологічний супровід інклюзивного навчання. Напрямки роботи практичного психолога в адаптаційний період входження осіб з особливими освітніми потребами в освітнє середовище. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в освітньому середовищі. Активні форми роботи практичного психолога з учасниками процесу інклюзивного навчання. Тренінг для педагогічних працівників. Тренінг для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами до входження в соціум. Психологічне забезпечення диференціації освітнього процесу та впровадження інноваційних технологій. Поняття про психолого-педагогічний моніторинг в закладах освіти.

Змістовий модуль 12. Планування та ведення основної документації практичним психологом.

Планування роботи та звітність практичного психолога. Річний план практичного психолога закладу освіти. Структура. Види та форми планів. Особливості планування роботи практичного психолога ДНЗ та ЗОШ. Взаємозв'язок між основними видами діяльності практичного психолога. Системність в роботі психологічної служби навчального закладу. Структура річного плану практичного психолога закладу освіти. Структура щомісячного та тижневого плану практичного психолога закладу освіти. Ведення документації практичним психологом. Звітність практичного психолога. Структура аналітичного та статистичного звітів. Основна обліково-статистична документація та документація для службового використання психолога освітнього закладу. Типовий графік роботи практичного психолога закладу освіти. Індивідуальні картки психолого-педагогічного діагностування. Журнал корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи. Протоколи індивідуальних консультацій. Журнал психологічного аналізу уроків (занять). Журнал щоденного обліку роботи практичного психолога.

Методи навчання: Освітній процес відбувається за змішаним навчанням та (або) з використанням технологій дистанційного навчання на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, будь-які додатки від Google.

Лекції із застосуванням мультимедійних технологій, кейс-метод, сократівська бесіда, «воронка питань», «вертикальне поглиблення», «контрасти» під час роботи над кейсами, створення ментальних карт, групування (групова ампліфікація), метод «прес», інтелектуальні розминки, Portfolio, «акваріум», рофт, психоедукація, мішень думок, скрайбінг, моделювання діалогів при наданні першої психологічної допомоги, демонстрація дій при наданні першої домедичної допомоги.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс передбачає обов'язкове відвідування лекції та семінарських занять або їх відпрацювання у формі співбесіди. Завдання для самостійної роботи є обов'язковими для виконання. Вони може бути як у складі групи, так і індивідуальними.

Усі учасники освітнього процесу мають дотримуватися академічної доброчесності. Плагіат у виконаних роботах не допускається. Будь-який запозичений матеріал має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

презентації, відеофрагменти

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Форми оцінювання: усне та письмове опитування, експрес-контроль, виступи здобувачів вищої освіти під час обговорення питань, тестування, розв'язування ситуативних задач.

Критерії оцінювання: повнота, усвідомленість, логічність знань; вільне володіння матеріалом; глибина та всебічність розкриття змісту теоретичних питань та практичних завдань; рівень виявлення аналітичних вмінь, вмінь обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу; самостійність та аргументованість відповідей; обґрунтованість висновків; вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються, та вміння застосовувати теоретичні знання під час вирішення практичних ситуацій.

Загальна кількість балів за опанований курс.

До балів, які здобувачі освіти отримують під час поточного контролю (максимальна кількість балів - 50) додаються бали за результатами екзамену (максимальна кількість балів - 50). Всього здобувачі можуть отримати 100 балів.

Бали за поточний контроль для денної форми навчання.

Загальну суму балів за поточний контроль, самостійну роботу та індивідуально-дослідну роботу поділяємо на кількість кредитів (5): роботу на семінарі (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); самостійну роботу (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); індивідуально-дослідну роботу (10 завдань *5 (макс.к-сть балів за завдання) = 50 (макс.к-сть балів за курс). Всього здобувач може отримати 50 балів.

Бали за поточний контроль для заочної форми навчання.

Загальну суму балів за поточний контроль, самостійну роботу та індивідуально-дослідну роботу поділяємо на кількість кредитів (5): роботу на семінарі (3(теми)*5 (макс.к-сть балів за тему)=15(макс.к-сть балів за курс); самостійно опановані теми семінарських занять (17(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=15(макс.к-сть балів за курс); самостійну роботу (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); індивідуально-дослідну роботу (10 завдань *5 (макс.к-сть балів за завдання) = 50 (макс.к-сть балів за курс). Всього здобувач може отримати 50 балів.

Бали за екзамен для денної та заочної форми навчання.

Екзамен проходить в усній формі за білетами (30 варіантів). Кожен білет складається з теоретичного питання (максимальна кількість балів - 20) та практичної ситуації (максимальна кількість балів - 20). До результату відповідей за білетом додаються бали за оформлення та презентацію індивідуально-дослідного завдання (максимальна кількість балів - 10)

Список рекомендованих джерел

Основні:

1. Дуткевич Т. В. Практична психологія: вступ до спеціальності. Навчальний посібник для ВНЗ. 2-е вид. Київ, 2010. 256 с.
2. Етичний кодекс психолога.
3. Концепція розвитку інклюзивного навчання, затверджена наказом МОН України № 912 від 01.10.2010 р.
4. Концепція розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року, затверджена наказом МОН України № 1127 від 08.08.2017 р.
5. Коробко С. Л. Робота психолога з молодшими школярами: методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2006. 416 с.
6. Лист МОН України № 1/9-529 від 05.09.2018 р. про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України
7. Лист МОН України № 22.1/10-1495 від 27.07.2020 р. про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2020-2021 навчальному році.
8. Наказ МОН України та АПН України № 593/33 від 15.08.2001 р. «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України».
9. Овчарова Р. В. Справочная книга школьного психолога. М.: «Просвещение», «Учебная литература», 1996. 352 с.
10. Осипова А. А. Общая психокоррекция: учебное пособие для студентов вузов. М.: ТЦ СФЕРА, 2005. 512 с.
11. Панок В. Г. Психологічна служба : Підруч. / [В.Г.Панок (наук. ред.), А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін.]. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
12. Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України, затверджене наказом МОН України № 330 від 20.04.2001 р.
13. Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальношкільних та інших навчальних закладів, затверджене наказом МОН України №691 від 19.10.2001 р.
14. Положення про психологічну службу системи освіти України, затверджене наказом МОН України № 509 від 22.05.2018 р.
15. Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом МОН України № 930 від 06.10.2010 р.
16. Типове положення про центри практичної психології і соціальної роботи, затверджене наказом МОН України № 385 від 14.08.2000 р.

Додаткові

1. Абрамова Г. С. Практикум по психологическому консультированию. Екатеринбург : Деловая книга, М.: Изд. центр «АСАВЕМІА» 1995.128 с.
2. Біла О. Г. Соціально-психологічні детермінанти особистісного становлення психолога-практика. Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наук. пр. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. К.: ГНОЗІС, 2003. Т.У. 4.6. С. 18-22.
3. Бондаренко О. Ф. Психологическая помощь: теория и практика: Учеб. пособие. К.: Укртехпрес, 1997. 216 с.
4. Матвеева М.П. Організація роботи шкільного психолога: Методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський: Інформаційно-видавничий відділ Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету, 2001. 36 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://centrpsiholog.blogspot.com>
2. <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/normatyvno-pravova-baza/>
3. <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/>
4. <http://naps.gov.ua>
5. <http://naps.gov.ua/ua/structure/departments/psychology/>
6. <http://psyua.com.ua>
7. https://naps.gov.ua/ua/structure/institutions/social_work/
8. <http://centrpsiholog.blogspot.com>